

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 23 października 2023 r.

Pozycja 282

POSTANOWIENIE

z dnia 19 lipca 2023 r.

Sygn. akt Ts 215/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej [...] spółka z ograniczoną odpowiedzialnością [...] spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. o zbadanie zgodności:

art. 394² § 1¹ pkt 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.) w zakresie, w jakim „unieważnia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego przez sąd drugiej instancji”, z art. 2, art. 32, art. 77 ust. 2, art. 45 ust. 1, 64 ust. 1, art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 21 września 2022 r. (data nadania) [...] spółka z ograniczoną odpowiedzialnością [...] spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. (dalej: skarżąca) – reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru – wystąpiła z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia na tle następującego stanu faktycznego.

Od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 24 czerwca 2021 r. (sygn. akt [...]) skarżąca wniosła apelację wraz z wnioskiem o zwolnienie jej z opłaty sądowej od apelacji. Wniosek ten został oddalony przez Sąd Apelacyjny w K. postanowieniem z 24 lutego 2022 r. (sygn. akt [...]). Pismem z 11 marca 2022 r. skarżąca wystąpiła z wnioskiem o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia powołanego wyżej orzeczenia, który Sąd Apelacyjny w K. odrzucił postanowieniem z 22 marca 2022 r. (sygn. akt [...]). Postanowieniem tym odrzucił również złożoną apelację.

Na postanowienie o odrzuceniu apelacji skarżąca wniosła zażalenie, które Sąd Apelacyjny postanowieniem z 7 czerwca 2022 r. (sygn. akt [...]) oddalił. Orzeczenie to zostało do-

ręcone skarżącej wraz z uzasadnieniem 22 czerwca 2022 r. i wskazane zostało jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

2. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 10 listopada 2022 r. (doręczonym 21 listopada 2022 r.) skarżącą wezwano do usunięcia braku formalnego skargi przez doręczenie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem: a) postanowień Sądu Apelacyjnego w K. z: – 22 marca 2022 r. (sygn. akt [...]) wraz z czterema kopiami, – 24 lutego 2022 r. (sygn. akt [...]), – 7 czerwca 2022 r. (sygn. akt [...]); b) wyroku Sądu Okręgowego w K. z 24 czerwca 2021 r. (sygn. akt [...]); c) elektronicznych potwierdzeń odbioru złożonych wraz ze skargą konstytucyjną.

Pismem z 28 listopada 2022 r. (data nadania) skarżąca usunęła wskazane braki.

3. Sędzia Trybunału Konstytucyjnego zarządzeniem z 7 lutego 2023 r. (doręczonym 13 lutego 2023 r.) wezwał skarżącą do usunięcia braków formalnych skargi przez: 1) sprecyzowanie i uzasadnienie, w jaki sposób art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.) „w zakresie w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego przez sąd drugiej instancji” narusza art. 2 i art. 32 Konstytucji; 2) wskazanie i uzasadnienie, jakie prawa i wolności skarżącej zostały naruszone przez zaskarżony przez nią przepis.

Pismem z 20 lutego 2023 r. (data nadania) skarżąca ustosunkowała się do powyższego wezwania.

4. W ocenie skarżącej, skoro „zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach przysługuje tylko w razie, gdy wniosek w tym zakresie został złożony w pierwszej instancji [to] [k]onsekwencją tego poglądu jest sytuacja, w której w razie złożenia tego wniosku po raz pierwszy przez stronę pozwaną, a zatem tę, która nie miała potrzeby wcześniej takiego wniosku składać (z uwagi na to, że to na powodzie spoczywa obowiązek wpisu sądowego i pozwana nie musiała wcześniej ponosić kosztów sprawy z wyjątkiem wynagrodzenia pełnomocnika), to jej sytuacja prawna i procesowa jest znacząco gorsza od sytuacji prawnej powoda. W takim przypadku pozwana spółka nie tylko zostaje pozbawiona możliwości kontroli merytorycznej rozstrzygnięcia, ale nawet nie dowiaduje się o motywach jakie przyświecały sądowi przy orzekaniu.

Przyjęcie takiej interpretacji jest niezgodne z podstawowymi zasadami i prawami o charakterze ustrojowym i wynikającymi z Konstytucji RP a dotyczącymi również procedury cywilnej, tj. z prawem do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji (Art. 78 Konstytucji), z zasadą dwuinstancyjności postępowania (Art. 176 ust. 1 Konstytucji), z prawem do sądu i dostępu do sądu Art. 45 ust. 1 i Art. 77 ust. 2 Konstytucji), z zasadą równości ochrony własności i innych praw majątkowych (Art. 64 ust. 1 Konstytucji), z zasadą równości wobec prawa (Art. 32 ust. 1 Konstytucji) oraz zasadą sprawiedliwości społecznej (Art. 2 Konstytucji)” (s. 4 skargi).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymaganiom.

2. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji prawo do wniesienia skargi konstytucyjnej przysługuje każdemu, czyje konstytucyjne prawa lub wolności zostały naruszone w wyniku wydania w jego sprawie ostatecznego rozstrzygnięcia, opartego na niezgodnym z Konstytucją przepisie ustawy lub innego aktu normatywnego.

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu trzech miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Wyczerpanie drogi prawnej jest warunkiem koniecznym z punktu widzenia subsydiarności skargi konstytucyjnej. W toku instancji skarżący musi więc wykorzystać dostępne mu zwykłe środki prawne, zapobiegające uzyskaniu przez orzeczenie waloru prawomocności. Skarżący powinien zatem wskazać prawomocne rozstrzygnięcie, które zostało wydane w oparciu o zaskarżony akt normatywny. Tylko regulacja prawna, będąca podstawą ostatecznego orzeczenia odnoszącego się do praw lub wolności skarżącego, może być przedmiotem skargi, która – w przeciwnym wypadku – nabrałaby charakteru *actio popularis* (zob. m.in. postanowienie TK z 29 stycznia 2013 r., sygn. SK 36/12, OTK ZU nr 1/A/2013, poz. 15 i powołane tam orzecznictwo). Wskazanie takiego przepisu nie jest bowiem czysto „techniczną czynnością”. Jak zauważył Trybunał w postanowieniu z 14 maja 2003 r., sygn. Ts 56/02 (OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 91): „nie chodzi (...) o wskazanie jakiegokolwiek – podjętego w toku postępowania – orzeczenia sądu, ale takiego, które nadać mogło ostateczny charakter merytorycznemu rozstrzygnięciu o konstytucyjnych prawach lub wolnościach skarżącego, wydanemu na podstawie zakwestionowanych w skardze przepisów”. Innymi słowy, chodzi o władcze rozstrzygnięcie, które ostatecznie – i choćby pośrednio – określa sytuację prawną skarżącego i ma znaczenie dla realizacji jego uprawnień (por. postanowienia TK z: 17 grudnia 1997 r., sygn. Ts 22/97, OTK ZU nr 1/1998, poz. 10 oraz 26 maja 2008 r., sygn. SK 8/08, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 72).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, dla zbadania zgodności z Konstytucją przepisów zamykających drogę sądową bądź wykluczających dopuszczalność wniesienia do sądu określonego środka prawnego, konieczne jest uprzednie uzyskanie orzeczenia w przedmiocie odrzucenia niedopuszczalnego z mocy prawa środka. Dopiero dysponując takim orzeczeniem, skarżący mógłby dochodzić stwierdzenia naruszenia prawa do sądu (zob. postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35). Pogląd wyrażony w przywołanym orzeczeniu Trybunału stanowi, co do zasady – zgodnie z art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. e *in fine* u.o.t.p.TK – wiążącą dyrektywę interpretacyjną dla kolejnych składów orzekających do chwili zmiany stanu prawnego lub do momentu odstąpienia od niego przez Trybunał w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego skarżąca nie uzyskała ostatecznego rozstrzygnięcia naruszającego jej prawa określone w *petitum* skargi konstytucyjnej, ponieważ nie wniosła zażalenia na postanowienie o oddaleniu wniosku w przedmiocie zwolnienia od kosztów. Zażądała jedynie sporządzenia uzasadnienia postanowienia o odmowie takiego zwolnienia, na które w dalszej kolejności złożyła zażalenie. Przedmiotem skargi nie uczyniono jednak prawa do uzyskania uzasadnienia niezaskarżalnego postanowienia, lecz prawo do wniesienia zażalenia na orzeczenie odmawiające zwolnienia z kosztów. Okoliczność ta uniemożliwia merytoryczne rozpoznanie skargi oraz przekłada się na odmowę nadania jej dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

3. Trybunał stwierdza również, że kwestionowany w skardze art. 394² § 1¹ pkt 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) nie był normatywną podstawą postanowienia Sądu Apelacyjnego w K. z 7 czerwca 2022 r. (sygn. akt [...]), z którym skarżąca wiąże naruszenie jej konstytucyjnych praw. Przepis ten nie determinował bowiem treści tego rozstrzygnięcia. Intencją skarżącej było zakwe-

stionowanie braku możliwości zaskarżenia postanowienia w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych wydanego przez sąd drugiej instancji, a nie brak możliwości jego uzasadnienia.

Z tych wszystkich powodów należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.